

4. *Tuponia* (*Tuponia*) *tamaricicola* Lindberg, 1939

Diese Art beschrieb LINDBERG aus Ägypten. Sie wurde später in Israel und Iran gefunden. Neuerdings liegt sie mir vor aus Algerien, wo sie von Dr. ECKERLEIN am 8.V.71 bei Kerzaz am Qued Saoura gefunden wurde. Da die Genitalien des ♂ bisher nicht beschrieben wurde, möge hier eine Beschreibung derselben erfolgen.

Abb. 4. *Tuponia* (s. str.) *tamaricicola* Ldbg., Genitalien des ♂. a = rechtes Paramer von oben, b = linkes Paramer von oben, c = Vesika von links, d = Apikalteil der Theka von rechts.

Genitalsegment kegelförmig, etwa so lang wie dick, mit feiner, heller Behaarung. Rechtes Paramer (Fig. 4a) löffelförmig, außen mit feiner Behaarung, Hypophysis stempelförmig. Linkes Paramer (Fig. 4b) schmal, nach oben verlängert. Hypophysis schlank und gekrümmt. Sinneshöcker mit kurzem, gekrümmtem Fortsatz, dessen Ansatzstelle ziemlich hoch liegt. Vesika des Penis (Fig. 4c) S-förmig, Apikalteil verbreitert und mit 2 distal aneinanderliegenden Chitinstäben. Sekundäre Gonopore etwas von der Spitze entfernt. Apikalteil der Theka (Fig. 4d) stark gekrümmt und bauchig, distal an der Außenseite ein rückwärts gerichteter Zahn.

Das Material zu der vorliegenden Arbeit verdanke ich Herrn Dr. H. ECKERLEIN, Coburg. Ihm sei auch an dieser Stelle bestens dafür gedankt!

2 Hamburg 62, Moorreye 103, Bundesrepublik Deutschland.

Interessante vangsten van Hymenoptera Aculeata in 1971

door

BR. VIRGILIUS LEFEBER

Vangsten in het Belgische grensgebied staan weer tussen haakjes.

(*Prosopis conformis* Foerst. (= *pilosula* Pér.).) Deze mediterane soort was al enkele keren gemeld door P. MARECHAL, J. LECLERCQ en J. PETIT van de Sint Pietersberg. Na controle door H. WIERING en J. PETIT blij ik ook twee paartjes van deze soort te bezitten; alle van Lanaye (Ternaaien): een ♂ en een ♀, 17.VI.1970, een ♂, 14.VI.1970 en een ♀, 23.VI.1970, alle op *Reseda lutea* (zie *Les Naturalistes Belges* 51 (8), Bruxelles, 1970).

Nu mijn hele *Halictus*-collectie, exclusief de vangst van 1971, gecontroleerd is door Mr. A. PAULY te Luik, die ik nu nog eens hartelijk dank, kan ik de volgende minder gewone soorten melden:

Halictus pygmaeus Schck. Sint Pietersberg, een ♀, 7.VIII.1968.

Halictus linearis Schck. Sint Pietersberg, een ♀, 10.IV.1965 op *Veronica* en een ♂, 7.VIII.1952; Kannerbos, een ♀, 27.IV.1965 op *Taraxacum*; Bemelen, een ♀, 24.VIII.1965 en een ♂, 3.X.1965. Zie ook J. v. D. VECHT in *Ent. Ber., Amst.* 9: 8 (1934). P. POOT bezit eveneens deze soort: Maastricht, een ♀, 7.VII.1967. Was bekend van Gulpen en Bemelen (H. WIERING).

Halictus fratellus Pér. (= *niger* Vier.). Holset, een ♀, 18.V.1970 op *Vaccinium* en Assel, een ♂, 1.VIII.1967, B. v. AARTSEN leg. Ook mijn ♀ van Vijlen (*Ent. Ber., Amst.* 31: 17, 1971) bleek juist. Verder alleen bekend van Uddel (WIERING).

Halictus eurygnathus Bl. ♀♀ van deze soort, die niet samen met ♂♂ gevangen zijn, worden meestal met de naam *tomentosus* Bl. aangeduid omdat ze niet van *simplex* Bl. zijn te onderscheiden. Maar omdat in ons land nog nooit een ♂ van *simplex* gevangen is en ik bovendien een ♂ *eurygnathus* bezit van dezelfde vindplaats, meen ik ook de ♀♀ *eurygnathus* te mogen noemen: Kolmont, een ♀, 24.VI.1962 en een ♀, 11.VI.1967; Gulpen, een ♂, VIII.1940, leg. VERHOEFF, ex collectie STAKMAN, en een ♀, 28.VII.1941 uit dezelfde collectie.

(*Halictus simplex* Bl. Han sur Lesse, een ♀ op *Scabiosa columbaria* en tien ♂♂ op *Aster linosyris* en *Scabiosa*, 19.IX.1971.)

Halictus intermedius Schck. Zes ♀♀, alle in het Zuiderpark in Den Haag: 13.VI.1953, 2 en 17.VI.1954, 2.VII.1955, 9.V.1956 en 22.VII.1960.

Halictus laticeps Schck. is in heel Zuid-Limburg gewoon.

Halictus minutissimus K. is een soort die in Nederland weinig gemeld is. Ik bezit haar in aantal van: Maastricht, Sint Pietersberg, Wolder, Kannerbos, Bemelen, 't Rooth, Brunssum, Den Haag, Egmond-Binnen, Amsterdam, Kaatsheuvel, Horn (Eben, Bassenge en Mechelse Heide).

Halictus minutulus K. Sint Pietersberg, een ♀, 12.IV.1967; Bemelen, twee ♀♀, 24.VIII.1968 en 30.IV.1969; Savelsbos, een ♀, 27.V.1968 (Lanaye, een ♀, 21.VI.1967, een ♂, 6.VIII.1969 en een ♂, 2.VIII. 1966).

Halictus minutus K. is op de hele Sint Pietersberg, vooral op het Belgisch deel, heel gewoon. Verder: Amersfoort, Den Dolder, Leusden, Schaersbergen, Groesbeek, Brunssum en Bemelen.

Halictus pauxillus Schck. Tot nu toe kende ik slechts enkele vangsten, alle uit Zuid-Limburg: Valkenburg, Gronsveld, Borgharen, Maastricht, Heerlen, Nuth, Stein en Wylre. Ik bezit nu een aantal ♀♀ van: Sint Pietersberg, Amby, Benzenrade, Bemelen en 't Rooth; verder ♂♂ van: Sint Pietersberg, Mheer, Meers, Kolmont, Gulpen, Wolder, Bemelen, Elsloo, (Eben, Boorse, Plombières).

Halictus prasinus Sm., die op vele Nederlandse zandgronden in grote kolonies voorkomt, is in België nog steeds niet gevonden, ofschoon er o.a. door mij intensief naar gezocht is.

Halictus quadrinotatus K. Schinveld, een ♀, 4.IX.1954, was ook al gedetermineerd door H. WIERING.

Halictus semilucens Alf. schijnt lang niet zo zeldzaam te zijn als wel wordt aangenomen: Den Haag, Den Dolder, Vught, Sint Michielsgestel, Nijmegen, Horn, Sint Pietersberg, Wolder, Amby, Kunrade, (Kanne, Genk, Mechelse Heide, Kinrooi, Lanaye, Eben en Plombières).

Halictus sexnotatulus Nyl. Ballo, een ♀, 10.VI.1961 op *Rubus*; van K. VEGTER ontving ik nog twee ♀♀, Exloo, 25.VI.1971 en een ♂, 17.VII.1970. Verder ken ik alleen de opgaven van Vledder, 22.VI.1957 (H. WIERING) en Hoogeveen (K. VEGTER).

Halictus xanthopus K. Nogmaals wil ik er op wijzen, dat de ♂♂ van deze soort erg laat vliegen. In 1971 vond ik ze in vrij groot aantal te Kolmont, 't Rooth en vooral te (Eben) tussen 29.IX en 3.XI op *Scabiosa*, *Picris*, *Echium* en *Daucus*, die door het langdurig zonnige weer nog nabloeiden. En dat, terwijl ik in het voorjaar van 1971 geen enkel ♀ had gezien.

(*Colletes cunicularius* L. Plombières, twee ♂♂, 16.IV.1971. Merkwaardig dat zelfs deze soort tot dit terrein is doorgedrongen. De dichtstbijgelegen vindplaatsen zijn: in Nederland: Helenaveen; in België: Ukkel en in Duitsland: Keulen.)

(*Biastes truncatus* Nyl. Plombières, enkele ♀♀, 2 en 8.VIII.1971). In Nederland slechts waargenomen te Echt (R. GEURTS, *Natuurb. Maandbl.* 38: 83, 1949). In België een ♀ te Wéris, 6.VIII.1937 (CREVECOEUR, A., & P. MARECHAL, *Bull. Anns Soc. ent. Belg.* 77: 453, 1937). Een ♀ ving ik in de Malaiseval; de andere trof ik aan bij de nestgaatjes van *Halictoides dentiventris* in een kleine kleiige bult in het terrein. Bloembezoek van *Biastes* heb ik dus niet waargenomen. Zie verder: STOECKHERT, F. K., 1933, *Die Bienen Frankens* en 1954, *Fauna Apoideorum Germaniae*; FRIESE H., 1923, *Die europäischen Bienen*.)

Trachusa byssina Pnz. Losser, een ♂, 24.VI.1971, gevangen door J. M. KOESE. *Macropis fulvipes* F. Boxtel, een ♂, 7.VII.1970.

Nomada similis Mor. Maarheeze, een ♀ en twee ♂♂, 29.VI.1971 en (Plombières, drie ♂♂, 1 en 13.VI.1971).

Nomada cinnabarina Mor. (= *stigma* F. s. Schwarz): een aantal ♀♀ te Losser tussen 30.V en 21.VI.1971, aangetroffen door J. M. KOESE, duidelijk als parasiet bij een grote kolonie van *Andrena labialis*. Alle ♀♀ behoren overigens tot de variëteit *obscurata* Schm.

Na controle van mijn *Micrandrena* door Dr. WARNCKE te Dachau, die ik hier nogmaals hartelijk dank, kan ik de volgende zeldzame soorten melden:

Andrena obsoleta spongiosa Warncke (= *distinguenda* Schrk.). Kolmont, twee ♂♂, 9.IV.1967 op sleedoorn. Was alleen bekend van Ransdaal.

Andrena minutuloides Prk. Kannerbos, een ♀, 22.IV.1965; Bemelen, twee ♀♀, 19.VIII.1969 en een ♂♀, 24.VIII.1968; Keutenberg, een ♀, 2.VI.1943, (Bassenge, een ♀, 8.VIII.1968 en Eben, een ♂, 27.VIII.1967).

Andrena niveata Fr.: Pannerden, een ♂♀, 23.V.1967, gevangen door B. v. AARTSEN en Elkenrade, een ♂, 4.VI.1943. Ik ken de soort verder slechts door opgaven van Den Haag, Utrecht, Schaesberg en Sint Pietersberg.

Andrena falsifica Prk. Den Dolder, een ♀, 11.V.1947 (leg. VERHOEFF). In de omgeving van Emmen schijnt deze soort niet ongewoon te zijn (K. VEGTER). Verder ken ik slechts de volgende vindplaatsen: Vledder, Hilversum, Groenekan, Tegelen, Wylre, Bemelen en Sint Pietersberg.

Andrena strobmella Stoeckh. Savelsbos, een ♀, 27.V.1968; 't Rooth, een ♀ en twee ♂♂, 10.IV.1969 en Bemelen, een ♂♀, 30.IV.1969 en een ♂, 22.IV.1966. De soort was mij alleen bekend van Schaesberg; zie H. WIERING in *Ent. Ber.*, *Amst.* 14: 125, 1952.

Andrena saundersella Prk. In heel Zuid-Limburg gewoon; verder: Zandvoort, een ♀, 22.VII.1963 en Pannerden, een ♂, 23.V.1967, gevangen door B. v. AARTSEN.

Andrena agilissima Scop. 't Rooth, een ♂, 19.V.1971. (Verder op meerdere plaatsen in het Belgische Jekerdal waargenomen. Van de grote kolonie bij Lanaye kan ik niet veel nieuws melden. Ik heb weer geen bloembezoek kunnen vaststellen. Wel is uit het stuifmeelonderzoek van Mevr. Drs. DINGEMANS-BAKELS gebleken, dat het hier om Cruciferen gaat. Het meest voor de hand liggend zou dan zijn *Brassica napus*, maar die plant wordt sinds het eind van de oorlog in de wijde omgeving niet meer verbouwd en op de enkele planten die hier en daar nog voorkomen heb ik geen enkel ♀ kunnen verrassen. Volgens J. PETIT moet *Sinapis arvensis* er wel vrij veel voorkomen. Daar zullen we in de komende voorzomer bijzonder aandacht aan besteden.)

(*Andrena synadelpha* Prk. Lanaye, een ♀, op *Crataegus*, 8.V.1971 en een ♀ Gemmenich, 23.V.1971 op Lupine.)

(*Argogorytes fargeii* Sh. Plombières, een ♀, 4.VI.1971. In België was deze soort volgens J. PETIT nog onbekend.)

Astata pinguis Dhlb. Amsterdam (opgespoten terrein achter de nieuwe R.A.I.), 20.VII.1971; Laren N.H., 16.VII.1971 en Grathem, 24.VII.1971, alle drie een ♀.

Bembix rostrata L. blijkt toch nog niet uitgestorven te zijn. Ik trof een behoorlijke kolonie aan in de Waterleidingduinen bij Vogelenzang in juli 1971.

Crossocerus congener Dhlb. tussen 1966 en 1970 had ik vier ♀♀ en vier ♂♂ gekweekt uit dood hout en een ♀ gevangen op een oude balk, alle in de gemeente Maastricht. 1971 leverde ineens een hele serie: vier ♀♀ uit een vermolmd *Viburnum*-stam; Sint Pieter, vijf ♀♀ en twee ♂♂ uit een rotte *Salix*-stronk en vier ♀♀ uit een *Sambucus*-stam; Gronsveld, een ♂♀ uit een weipaaltje en een ♀ uit een *Salix*-stronk en (Eben, een ♀ uit een weipaaltje).

Crossocerus exiguus Lind.: Dorplein, een ♀, 14.VII.1971 Merselo, een ♀, 4.VII.1971; (Gruitrode, talrijke ♂♀, juli tot en met augustus 1971, o.a. in Malaiseval; Maasmechelen, een ♀, 8.IX.1971; Bassenge, een ♂, 3.VIII.1971 in Malaiseval en Plombières, een ♀, 4.VI.1971).

(*Ectemnius nigrifrons* Cress. Plombières, een ♀, 2.VIII.1971. Deze soort is zowel in Nederland als in België heel zeldzaam.)

(*Gorytes laticinctus* Lep. De vangst van enkele ♀♀ in 1971 te Plombières verklaart weer de aanwezigheid van *Nysson niger* op dat terrein. Zie *Natuurh. Maandbl.* 59: 132, 1970).

Miscophus spurius Dhlb. Budel, een ♀, 29.VI.1971 en (Bree, een ♂, 30.VII.1971).

Nysson dimidiatus Juer. Grathem, twee ♀♀, 5.VII.1971; Ede, een ♀, 2.VII.1971 in Malaiseval van ZWAKHALS en Bokhoven, een ♂, 3.VII.1971.

Diodontus insidiosus Spoon. een ♀, Ouddorp, 1.VIII.1971, gevangen door

J. M. KOESE. Bekend van Bergen, Groet, Schoorl, Noordwijk, Meyendel, De Beer en Hilversum.

Psen spooneri Rich. Een ♀, Ede, 18.VI.1971 in Malaiseval van ZWAKHALS.

(*Psen dahlbomi* Wesm. Plombières, een ♀, 27.VII.1971 op *Heracleum*).

Tachysphex fulvitaris Costa. Hierbij moet ik helaas een correctie aanbrengen. Mijn drie ♂♂, opgegeven van Meynweg, 4.VII.1969 in *Ent. Ber., Amst.* 31: 17, 1971, blijken toch gewoon *pompiliformis* te zijn.

Tachysphex lativalvis Thms. Behalve twee ♂♂, Budel, 29.VI.1971, ook (een ♂♀ te Gruitrode, 30.VII.1971. De soort schijnt in België veel zeldzamer te zijn dan bij ons).

Tachysphex panzeri Lind. Een ♂♀, Vogelenzang, 18.VII.1971 op dezelfde helling als *B. rostrata*.

Tachysphex psammobius Khl. Op de Bemelerberg is nog een kleine kolonie aanwezig, 19.V.1971. (Te Plombières een ♀ in mijn Malaiseval, 4.VI.1971 en enkele ♂♀ te Vroenhoven en Eben, V en VI.1971.)

Eumenes coarctatus L. (s. V. D. VECHT): Heel, een ♂, 2.VI.1971 en (in aantal te Bree en Gruitrode, juni tot augustus 1971 op *Frangula*, samen met *Eumenes pedunculatus* Pnz.).

Symmorphus connexus Crt. Sint Pietersberg, een ♀, gekweekt uit weipaaltje.

(*Microdynerus nugdunensis* Sauss. In aantal gekweekt uit weipaaltjes te Eben en Bassenge, verder een ♂ te Eben, 31.V.1971 op steentje.)

(*Stenodynerus bluetgeni* Thms. (= *dentisquama* auct.) bezit ik alleen van de Belgische Kempen, det. J. v. D. VECHT: Opgrimbie, een ♀, 26.VI.1955; Lanaken, een ♂, 27.VII.1969; Gruitrode, een ♀, 21.VIII.1971 op *Frangula*; Mechelse Heide, een ♀, 20.VI.1970 op *Frangula*.)

Allodynerus rossii Lep. Helenaveen, een ♂, 24.VII.1971; Sint Pietersberg, twee ♀♀ 1.VIII.1971, op *Solidago*; (Bassenge, een ♀, 3.VIII.1971, gravend in leemwand! en verder een aantal gekweekt uit weipaaltjes: Eben, Kanne en Bassenge).

Oplomerus melanocephalus Gm. Bokhoven, een ♀, 3.VII.1971 (en weer te Plombières, 23.V, 1.VI en 4.VI.1971). Op beide plaatsen bevonden de nesten zich in lemige bulten en de schoorsteentjes stonden vertikaal omhoog.

Ancistrocerus scoticus Crt. Bokhoven, een ♀, 3.VII.1971.

(*Ancistrocerus dusmetiolus* Straend. Bassenge, een ♂, 21.V.1971 (en weer te Plombières, een ♂, 1.VI.1971).)

Cleptes nitidulus F. Amsterdam (R.A.I.), twee ♀♀, 19.VII.1971 en Sint Michielsgestel, twee ♀♀, 3. VII.1971; alle vier op zandgronden, tussen liggende stengels van *Polygonum aviculare*; verder een ♂, te Westerhoven („Eurostrand”), 21.VI.1971; althans, ik neem aan, dat de naam „splendens”, die LINSSENMAIER er aan stak, een synoniem is.

(*Chrysis rutilans* Ol. Eben, een ♂♀, gekweekt uit hetzelfde weipaaltje dat enkele ♂♀ van *Allodynerus rossii* opleverde. Ook een ♀ te Plombières; 4.VI. 1971 in Malaiseval.)

Chrysis viridula L. O.a. een wel zeer noordelijke vindplaats, nl. Losser, juni en juli 1971; een serie ♀♀ door J. M. KOESE aangetroffen bij een kolonie van *Oplomerus spinipes*. Deze goudwesp was ten noorden van de lijn Breda-Venlo alleen door BOUWMAN opgegeven van Vechten.

Euchroeus neglectus Sh. Ook enkele ♀ ♀ bij dezelfde kolonie.

De volgende serie goudwesgegevens zijn te danken aan het werk van Dr. Walter LINSSENMAIER te Luzern, die zo vriendelijk is geweest om een flinke serie twijfelgevallen voor mij te controleren:

Chrysis mediata Lins. 't Rooth, een ♂ en vijf ♀ ♀, VI en VII.1969 tot 1971; Amby, zes ♀ ♀, VI en VII.1968 tot 1970; Maarheeze, een ♀, 29.VI.1971 en (Bassenge, zeven ♂ ♀, VI en VII.1968 tot 1971). Behalve de „toevallige” vangst te Maarheeze trad de soort overal duidelijk op als parasiet bij *Oplomerus spinipes* en in Amby waarschijnlijk ook bij *Oplomerus reniformis*. Te Bemelen ving ik op 10.IX.1966 een ♀ van de mij onbekende variëteit *fenniensis* Lins.

Chrysis ignita schencki Lins. Zandvoort, een ♀, 24.VII.1962; Lottum, een ♀, 4.VII.1971; Helenaveen, een ♀, 24.VII.1971; Bemelen, een ♀, 4.VI.1967; 't Rooth, een ♀, 29.VII.1968; (Eben, twee ♀ ♀, 31.V en 5.VI.1971 en Gruitrode, een ♀, 21.VIII.1971).

Chrysis ignita impressa Schck. Beetsterzwaag, een ♀, 10.VI.1967.

(*Chrysis angustula* Schck. Lanaye, een ♂, 27.V.1967.)

Chrysis angustula gracialis Lins. Bemelen, een ♀, 25.X.1967; 't Rooth, een ♂, 2.VII.1969; Sint Pietersberg, een ♂, in 1970 gekweekt uit weipaaltje; Elsloo, een ♀, 10.VII.1966; (Eben, een ♂ ♀, 5.VI.1971 en Wonck, een ♂, in 1970 gekweekt uit weipaaltje).

Chrysis brevitarsis Thms. Zelhem, een ♀, 15.VII.1971.

Omalus biaccinctus Buyss. Schoorl, een ♀, 24.VII.1969 en Ede, een ♀, 2.VII.1971.

(*Omalus aeneus* F. Eben, een ♀, 1971 uit *Salix*-tak.)

Notozus panzeri coeruleus Dhlb. Sint Michielsgestel, een ♂, 2.VII.1971.

Notozus sanzii Gog. Ede, een ♀, 6.VIII.1970. Voor het goed verstaan van deze twee laatste opgaven lijkt het me gewenst te vermelden, dat de zes andere exemplaren, die ik het etiket *constrictus*? gegevens had, ook door LINSSENMAIER *constrictus* genoemd werden.

Hedychridium coriaceum Dhlb. Twee ♀ ♀ en een ♂, Heel, 5.VII.1971.

(*Homonotus sanguinolentus* F. Een ♀ te Eben, 5.VI.1971 in Malaiseval.)

(*Priocnemis gracilis* Hpt. Een ♀ te Maasmechelen, 8.IX.1971, det. R. WAHIS.)

Priocnemis cordivalvatas Hpt. Ede, een ♂, 16.VIII.1970, det. R. WAHIS.

Priocnemis fennica Hpt. Sint Michielsgestel, een ♀, 3.VII.1971 en (Molenbeersel, vijf ♂ ♂, 13.VII.1971). Alle det. R. WAHIS.

(*Arachnospila fuscomarginata* Thms. Gruitrode, een ♀, 13.VII.1971, det. R. WAHIS.)

(*Arachnospila ausa* Tourn. Plombières, een ♂, 1.VI.1971, det. R. WAHIS.)

Arachnospila pseudabnormis Wolf. Eurzinge (gem. Ruinen), een ♀, 12.VI.1971.

Tiphia minuta Lind. Westerhoven, een ♀, 21.VI.1971.

Summary

Captures of interesting Hymenoptera in 1971, most of them in the south of Dutch Limburg. Localities in the adjacent parts of Belgium are mentioned in parentheses.

Maastricht, Brusselsestraat 38.